

Fred Jüssi: Kirg võib maha jahtuda, aga armastus on eatu.

29. jaanuar 2015 09:01 Margus Mikomägi Maaleht

Täna 80aastaseks saav [Fred Jüssi](#) ütleb “jaaa...”. Ütleb nõnda, et see paneb kaasa mõtlema. Selles kolme a-ga “jaaa-s” on mitukümmend kõla ja tähendust – mõttemuusikat alati.

Fred Jüssi on oma elu elanud lisaks lahtistele silmadele ka lahtiste kõrvadega. Ja küll see on rõõmustav – temast on saanud hea teejuht väärtuste juurde. Ta viib inimesi, kes kuulevad, asjadele nii ligi kui võimalik.

Te olete palju esinenud. Raadios, televisioonis, ajakirjanduses, kohtumistel...

Ma ei tea, kas seda palju on olnud.

Elu jooksul.

Sellega tuleb mul soostuda.

Kui palju on neis ülesastumistes kordamist?

See on suuresti nii nagu tundide andmine paralleelklassides... See ei ole mitte nii, et sa nüüd alati oled värskete mõtetega ja alati tuled uue ideega või uue mõttega inimeste ette.

Vahepeal muidugi koguneb kapitali. Seda tuleb kasutada. Ärimehed ütlevad, et raha ei pea seisma, vaid raha peab liikuma. On nii või?

Vahepeal koguneb uut moraalist kapitali, üks sa sealt siis võta ja vaata valikuliselt. Ammutad, paned selle eelmisega kokku ja liigud sedamööda, kuidas su oma maailmapilt ja mõttelaad muutub. See varieerub nii või teisiti. Sa ju näed inimeste silmi, kes su ees on. Sealt ei ole väga raske järeldusi teha, kust otsast peale hakata, missugune suund võtta.

/---/

Mulle see paralleelklassis tunniandmise jutt meeldis. Et astudki teise klassi, ja isegi kui tahad, ei ole seal võimalik rääkida täpselt sama juttu.

Ei ole ühtemoodi, jaaa. Klassid on erinevad.

Ma olen õpetanud koolis, olen õpetajatööga kursis.

See ei pea alati olema isiklik kogemus.

Ülikoolis ju õppisime pedagoogikat, oli pedagoogikapraktikum. Seal meie juhendajad nõudsid ikka reeglite täitmist ja sinna kuulus tunnikonspekt.

No kellele seda konspekti vaja on?! Minule teda pole vaja, kui ma tunnen õpilasi, kui olen neid tundma õppinud. Kui ma tean ainet, tean, missuguse valiku teen ühes klassis, missuguse teises klassis.

Konspekti pole vaja, elus ka. Kui sa oled juba ükskord kõik läbi töötanud ning oma asja tead ja tunned, vähemalt tead suunda, kuhu sel maastikul liikuda, siis mine edasi.

Seitsmekümnendate esimese poole keskpäigas tegime telekassa lastesaadet “Elus asi on kõige parem asi”.

Tol ajal oli ette nähtud teha kaameraproovi. Mina küsisin, mis proovi. Kui sa selle kord juba ette läbi leierdad nende lastega, siis nad vaatavad sulle rumalate nägudega otsa...

...ja ise ka ei jaks enam.

Ütlesin tookord, et tunnen lapsi, tean, kui palju aega mu käsutuses on – kell on seina peal olemas. Et see

ongi me kaameraproov, pange oma kaamera käima ja teeme.

Ja nii tehti?

Ikka. Neil ei ole võimalust. Kui keeldun, siis otsigu uus autor, kes on valmis proovima. Aga nad ei olnud päri minuga tookord. Suhtumine oli selline, et mis need asja ehedus, asja värskus või asja uudsus veel on! Aga mis veel on tähtis niisugustel puhkudel?

Hm. Mulle tundub tähtis, et mu räägitu päralt jõuaks ja siis kunagi kuidagi mu endani tagasi – tagasiside, et saaks minna edasi.

Kunagi sügaval Vene ajal oli üks naljade sari “Armeenia raadio küsib”. Ja oli ka küsimus, kas maakera on ümmargune. Armeenia raadiole vastati, et jah, on küll ümmargune. Vaat see oli see aeg, kui hiinlastega jälle suhted sassis olid. Kiruti hirmsasti läant, räägiti lääne ees lõimitamisest, sellest, et saksofon on kodanliku kõlaga pill... See lääs oli midagi õudset. Armeenia raadios põhjendati vastust: kõik see sutt, mille oleme läände ajanud kogu aeg, on nüüd hakanud meile Hiinast tagasi tulema. Idast, sest on ümber maakera ära käinud.

See on siis, kuidas asjad tagasi tulevad. Mulle tuleb aga meelde üks teine asi.

Ma ei ole üldiselt tähelepanelik selle suhtes, mida inimesed tavatsevad nimetada edukuseks või populaarsuseks. See ei ole mind huvitanud.

Kui hiljaaegu jälle küsiti, mida ma arvan tunnustusest, olin sunnitud ütlema, et ei oska vastata. Sellepärast, et pole selle nimel ühelgi rajal astunud ühtegi sammu.

Kõik, mis on tulnud, on tulnud. Kui on tulnud tunnustus, on see mind üllatanud ja vahel ka õlgu kehitama pannud – kas see on nüüd selle eest, et olen elanud nii, nagu ma elan.

Ent ükskord tuli Tartu rongis minu juurde üks noormees ja palus autogrammi. See võis olla kümme aastat pärast seda, kui mu nägu ilmus pilti ja mu kirjutised ilmusid Eesti Looduses. Ma elasin oma elu ja tundsin rõõmu sellest, ja kui see noormees tuli, sain aru, et maakera on tõesti ümmargune. Kümme aastat olin ma ühes suunas käinud, ühele poole õhku hinganud ja puhunud, ja siis tuleb see noor mees...

See kõnekoor, mis kuskil loodusesõprade kokkutulekul vastu hüüab, et oi, ma kuulasin teid ja nägin... Väga hea, sest selleks ma ju räägin ja neid pilte teen. Aga kui tuleb üks noormees niimoodi autogrammi küsima, siis on see märk, et miski on jõudnud päralt. On inimest puudutanud, ja võib-olla mitte ainult seda ühte inimest, vaid tervet nišši, kus on see noor intelligentne rahvas. Noormees oli kui sõnumitooja.

Seda, mida üks külamees sulle purjus peaga ütleb, ei ütle ka ju ainult tema, vaid küla.

Nii on selle... Mis asjaga?

Tagasisidega.

Sellega, jaaa.

Teid ajab naerma see sõna. Aga mis sõna siis kasutada?

Kaja ei ole ka päris õige sõna. Vastukaja peab justkui päris tõesti vastu olema. Kui inimesed kajadest hakkavad elama, siis need on peegeldunud helid, peegeldunud hääled. Sa ei saa iial päris ehedaga, selle õige ühendust. Ei teagi, mis see õige on.

Peegelduste peegelduste peegelduste peegeldus...

See vajab nüüd natuke hoolikamat sõnastust. Te olete sellele ka kindlasti mõelnud. Millest ajakirjanikud elavad? Ma ei räägi praegu meie intervjuust, meil on mõnus olla.

Ma olen ka ise ajakirjanduses tegev olnud. Ja seal on küsimus, millest ma teen oma tööd. Mis see on, mille ma sinna kargedesse lõpuks panen? Mis asi see on, mida ma küsitlejana temalt... Mulle meeldiks see ilus sõna "lüpsan". See nõuab teise inimese aastakümneid kestnud mõtisklusi, pingutusi vahel, tema elu kogemust, kannatusi ja rõõme... kõike, kõike, kõike. Tuleb ajakirjanik ja ütleb, et hakkame nüüd rääkima. Ma küsin ta käest, mis mina selle eest saan ja mida tema tahab saada.

Ma olen küsinud, kellele intervjuu kuulub. Ühe vastuse olen saanud professionaalilt: "See on hea küsimus."

Ma olen selle peale rohkem mõelnud kui te ilmselt arvate.

Heh, ma ei kahtle selles üldse. Ma olen otsustanud ja teinud valiku, meie kohtumine on minu valik. Aga olen otsustanud ka, et mulle aitab sellest, et minu tagumiku peal liugu lastakse. Ilus sõna on... aga mul on villand sellest.

See, mida sa turult ostad, maksab sellepärast, et sellesse on keegi pannud oma aja, energia, oma oskused, oma töö, oma armastuse. Nii on sellegagi, mida ajakirjanik välja lüpsab küsitletavalt... kui on tegemist sellega, et inimest peabki lüpsma... /---/
On inimesi ka, keda peab lüpsma, sest kui sa teda ei lüpsa, siis tekivad ülejäägid. Mõtlen näiteks hellust kõige laiemas mõttes, mille puhul ei ole üldse lihtne vahet teha, kas saab rääkida puudujääkidest või ülejääkidest. Kui inimesel on helluse ülejäägid ja ta läheb neid pakkuma, siis mõistetakse teda tavaliselt hoopis teistmoodi, arvatakse, et ta kerjab hellust, sest tal on seda puudu. See ei tarvitse üldse nii olla. /---/

Ma mõtlesin, et kui teiega juttu ajan – te olete minust kaksikümmend aastat vanem –, kuulen ehk midagi, mis mind mu mõtete ummikutest edasi aitab. Ja kui teised ajalehest seda loevad, aitab see ehk ka neil väarikamalt edasi elada...

Jaaa. Vaata, see on see, et meis on olemas palju, aga me ei tea, mis see on. On vaja impulssi, mis mõtte või selle teatud kanali vabastaks. On vaja puudutust, mis selle nii-öelda punga su hinges avanema paneb. /---/

Kas siis, kui me istuksime Vilsandil majaka juures, ühel ajal ja kõrvu, ning vaataksime merd, näeksime teda ühtmoodi?

Ei näe. Oskar Wilde olevat öelnud, et kui kaks inimest tões ühtmoodi aru saavad, siis tõde ei ole. Sest ei ole kaht ühesugust inimest ja ei saa olla ka kaht ühesugust arusaamist ühest tões. Olen sellega päri. Me seda merd vaatame ikka selle pagasiga, mis meil endal on kaasa võtta sinna.

See oli Georg Lichtenberg, kes ütles, et raamat on peegel. Kui ahv sinna sisse vaatab, siis ei ole lootust, et vastu vaatab apostel. Nii on ka kõrgusega, mis ei paku meile mitte midagi rohkemat, kui meil sinna kaasa on viia. Samamoodi on raamatuga, teatrisaaliga, naisega. Kui sa lähed naise juurde, leiad ikka eest selle, mis sul endal kaasa on viia. Jaaa. See on põnev.

Loodus puhastab ennast, terveneb ja elab edasi.

Inimesed saavad otsa?

On see küsimus? Jaaa. Võib-olla siin aitab kaasa kujundlik mõtlemine. Need, mida me kriisideks nimetame, on me külalised. Külalistega on nii, et on meeldivad külalised ja ebameeldivad külalised. Nad, nagu öeldakse, olevat kaks korda toredad – siis, kui tulevad, ja siis, kui lähevad.

Võtame nüüd selle hetke, kui nad lähevad, ja mõtleme, missugustelt külalistelt on olnud rohkem õppida.... Arvan, et nii või teisiti loovalt asjasse suhtuv inimene jõuab selleni, et ebameeldivatelt, neilt tülikatelt on õppida palju rohkem. Nende peale mõtled pärast nende äraminekut aina enam. Mõtled, mis see siis oli.

Mis on tõe esimene naeratus? Maurice Maeterlinck kirjutab nii oma essee "Tarkus ja saatus". See raamat sattus mu kätte esimest korda, kui olin 21 aastane Lugesin, et tõe esimene naeratus on pettumus. Kas sa tahad elada edasi teadmatuses ja ebatões või hindad tõe esimest naeratus?

Sa oled pettumuse kaudu jõudnud ühe tõeni. Nüüd vaata, mis sellega peale on hakata. Niisugune kriis võib keerata su elus uue lehekülje ja seal on täiesti uus tekst. Selle eelmise lehekülje tekstiga sul pole enam mitte midagi peale hakata. Sa pead ta läbi lugema ja mõtlema selle üle, mida ta sulle ütleb. Sa pead seda mitu korda lugema, sest sa ei ole kohe selleks kõigeiks valmis.

Pärast kriisi on sama lugu, et ma loen lehekülge, mille eluraamat mulle ette keerab, ja hiljem hakkan aru saama, mida mu saatus, kui nii võib ütelda (või nemad seal või tema), mulle ütleb, mida see tähendab. Kriisid õpetavad.

Mõnda õpetavad, mõnda mitte.

Jaaa. Arvan, et siin on tegu ka kaasasündinuga. Paljut on kaasasündinut meie käsutuses. Nelikümmend kuni viiskümmend protsenti on kaasa antud geneetiliselt ja ülejäänud pool on see, mis on meie käsutuses, millega meil endal midagi peab olema peale hakata. See on see, mida me saame ise valitseda, ise suunata.

Elad koos sellega, mis sulle on antud, ja sul on ees rida valikuid. Eri aegadel on need valikud erinevad. Mida keegi õpib ja mida ta oma reisiselt koju tagasi toob.

Fred Jüssi: Kirg võib maha jahtuda, aga armastus on eatu.

Vasta küsimustele teksti põhjal. Ära kirjuta vastust tekstist maha vaid püüa oma sõnadega mõte sõnastada. Põhjenda iga vastust.

1. Mida tähendab elada lahtiste silmade ja lahtiste kõrvadega?
2. Kui Jüssi on pidanud esinema, siis kas ta kordab oma juttu? Miks ta ütleb, et see on suuresti nagu paralleelklassides tunni andmine?
3. Mis kapitalist käib jutt?
4. Mida arvab Jüssi kaameraproovist? Mille see nn proov ära rikub?
5. Milline tekstikatke sobiks illustreerima ütlust: „Kõik halb, mis teed, tuleb sulle kunagi ringiga tagasi.“
6. Kas Fred Jüssi on tunnustuse nimel midagi ise teinud? Põhjenda.
7. Miks oli Jüssi jaoks ühele noormehele autogrammi andmine eriline?
8. Millist sõna kasutab Jüssi „tagasiside“ sünonüümina? Millist intervjuerija?
9. Mida tähendab inimese lüpsmine?
10. Kui vana on intervjuerija?
11. Kes või mis on külalised, kellest Jüssi kõneleb? Millest me õpime rohkem?
12. Mida arvad loetu põhjal Fred Jüssist?